

ความเป็นมาของวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับฝึกหัดครู

ความจริงวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับฝึกหัดครู เริ่มมีมาตั้งแต่แรก เริ่มจัดการฝึกหัดครู ก็คงจะเห็นจากระเบียบการของโรงเรียนอาจารย์เทพศิรินทร์ปรากฏว่าในโรงเรียนต้องมีห้องสมุด มีครูคนหนึ่งเป็นผู้อำนวยการห้องสมุด และฝึกนักเรียนฝึกเปลี่ยนกันช่วยทำงานในห้องสมุดคนละสัปดาห์ นักเรียนเหล่านี้จะต้องได้รับการฝึกอย่างถี่ และต้องทำงานอย่างเข้มแข็ง นอกจากนั้นยังฝึกนักเรียนทั้งหมดให้รู้จักใช้ห้องสมุด โดยการท่องเข้าอ่านหนังสือพิมพ์ในห้องสมุด รวบรวมข่าวที่สำคัญ ๆ ไว่ ขาวต่าง ๆ เหล่านี้จะนำมาสอบถามในข้อสอบ เช่นนี้แสดงว่ามีการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์นั่นเอง

นอกจากนั้นในหลักสูตรประกาศนียบัตรประโยคครูมูล^๒ ครูประถม^๓ และครูมัธยม^๔ ปรากฏว่ามีวิชาห้องสมุดรวมอยู่ในวิชาครู เกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน

^๑โรงเรียนอาจารย์เทพศิรินทร์ สมุดระเบียบการสำหรับโรงเรียนอาจารย์เทพศิรินทร์ (พระนคร โรงพิมพ์อักษรนิทัศน์ ร.ศ. ๑๒๓) หน้า ๓๐ - ๓๓

^๒กระทรวงศึกษาธิการ ระเบียบการกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องระเบียบและหลักสูตรโรงเรียนฝึกหัดครูมูล พุทธศักราช ๒๔๔๔ (พระนคร โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๔๔๔) หน้า ๔๗

^๓กระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรประโยคครูประถมของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช ๒๔๔๗ (พระนคร โรงพิมพ์ทางพิมพ์กิจสังเวช ๒๔๔๗) หน้า ๕๔

^๔โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม ๒๔๔๔ - ๒๔๔๕ (ประวัติหลักสูตร ระเบียบการ รายชื่อนักเรียน) (พระนคร โรงพิมพ์ศรีหงส์ ๒๔๕๐) หน้า ๔๑

นักเรียนฝึกหัดครูจะทรงรู้จักว่าห้องสมุดเป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งที่ตองศึกษา ใ้ครูจักทั้ง การจัดและการใช้ห้องสมุด

วิชาห้องสมุดเท่าที่กล่าวมาแล้วเป็นแต่เพียงส่วนหนึ่งในวิชาครูเท่านั้น ยัง ไม่ไ้แยกเป็นวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ เพิ่งเริ่มจะมีในหลักสูตร โดยเฉพาะ เมื่อไม่นาน มานี้เอง สถาบันแห่งแรกที่จัดวิชานี้เข้าในหลักสูตร คือแก่วิทยาลัยวิชาการศึกษา เริ่มเปิดสอนและคิดเป็นหน่วยกิตให้แก่นักศึกษา เมื่อปีการศึกษา ๒๕๐๑ ส่วนระดับ ฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง เริ่มมีมาตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๐๒ แต่ ไม่มีหลักสูตรแน่นอนนัก ไม่มีหลักสูตร คู่มือของวางหลักสูตรขึ้นเอง และเป็นเพียง วิชาเดีอกเสรีเท่านั้น ต่อมาในปีการศึกษา ๒๕๐๘ จึงเริ่มกำหนดเป็นวิชาบังคับ สำหรับนักศึกษาทุกคนในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ส่วนการสอบวิชาศู กระดับประกาศนียบัตรพิเศษวิชาการศึกษา (พ.กศ.) นั้น เปิดให้มีการสอบวิชานี้ตั้ง แต่ปีการศึกษา ๒๕๐๖ และสำหรับการสอบนับเป็นวิชาชุดภายหลังการอบรมเพื่อการ ศึกษาระหว่างปีภาคเรียนในฤดูร้อน (อ.ก.ร.) ชุด ป.กศ. และชุด ป.ม. นั้นเริ่ม เปิดมีการอบรมขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ และ ๒๕๐๗ ตามลำดับ

ต่อจากนี้จะไ้กล่าวถึงความจำเป็นมาของวิชาบรรณารักษศาสตร์ แต่ละระดับ การศึกษาโดยละเอียด เริ่มจากวิชาชุดระดับประกาศนียบัตรพิเศษวิชาการศึกษา (พ.กศ.) และประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) ระดับฝึกหัดครู ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ. ชั้นสูง) และระดับวิทยาลัยวิชาการศึกษาตามลำดับ

ความจำเป็นมาของวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับ พ.กศ. และ พ.ม.

การส่งเสริมวิทยฐานะครูประจำการ เพื่อเลื่อนวิทยฐานะครูประจำการที่ไม่ มีวุฒิทางครูไ้มีวุฒิประกาศนียบัตรพิเศษวิชาการศึกษา (พ.กศ.) และครูที่มีวุฒิ ประโยคครูประถม (พ.ป.) ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) หรือประกาศ นียบัตรพิเศษวิชาการศึกษา (พ.กศ.) อยู่แล้ว ไ้มีโอกาสเลื่อนวิทยฐานะมีวุฒิสู่ ันถึงระดับประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) นั้น เป็นการยกฐานะ

ของครูคานวิชาการอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นทางทำให้การศึกษาของชาติดำเนินไปอย่าง
มีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสัมฤทธิ์ความมุ่งหมายของรัฐบาล

ผู้ที่เลื่อนวิทยฐานะเป็นครูวุฒิ พ.กศ. หรือ พ.ม. นั้น ต้องเป็นผู้ที่มีคุณ
สมบัติและสอบไล่ตามเกณฑ์ที่กำหนดในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสอบ
วิชาชุด พ.ศ. ๒๕๐๕ และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสอบวิชาชุด ฉบับ
ที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๐๗ โดยการสอบนับเป็นวิชาชุดภายหลังการอบรม อ.ศ.ร. และ
โดยการสอบวิชาชุด วิชาบรรณารักษศาสตร์ได้รับพิจารณาให้เป็นวิชาหนึ่งในการอบรม
อ.ศ.ร. และในการสอบวิชาชุด ซึ่งมีความเป็นมาโดยละเอียดจะกล่าวต่อไปนี้

สาเหตุที่วิชาบรรณารักษศาสตร์เข้ามาเป็นวิชาหนึ่งในชุดของ อ.ศ.ร.

การอบรมเพื่อการศึกษาาระหว่างปีภาคเรียนในฤดูร้อน (อ.ศ.ร.) นั้น
คุรุสภาได้เริ่มจัดใหม่ขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
วัตถุประสงค์ของการอบรมเพื่อเตรียมตัวผู้เข้ารับการอบรมสำหรับสอบวิชาชุดครูมูล
ชุดครูประถม หรือชุดครูมัธยม นับว่าเป็นการส่งเสริมการเลื่อนวิทยฐานะของครู
ประจำการอย่างหนึ่ง ปรากฏว่าได้รับความสนใจมากในสมัยนั้น มีผู้สมัครเข้ารับ
การอบรมเป็นจำนวนมากทุกปี

ต่อมาคณะกรรมการอำนวยการคุรุสภาเห็นว่ากรอบแบบเตรียมตัวสำหรับ
สอบวิชาชุดนั้น ยังไม่ใคร่ผลดีสัมฤทธิ์ความมุ่งหมาย คือ ผู้เข้ารับการอบรมยังสอบวิชาชุด
ตกอยู่มาก เพื่อช่วยเหลือส่งเสริมการเลื่อนวิทยฐานะของครูประจำการยิ่งขึ้น คณะ
กรรมการอำนวยการคุรุสภาได้ขอความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการให้มีการวัดผล
นับเป็นวิชาชุดใดภายหลังการอบรมเพื่อการศึกษาาระหว่างปีภาคเรียนในฤดูร้อน
กระทรวงศึกษาธิการเห็นควรกับขอเสนอนี้ จึงได้ทรงส่งเสริมวิทยฐานะ กรรมการ
ฝึกหัดครูร่วมมือกับคุรุสภาจัดการอบรมเพื่อการศึกษาาระหว่างปีภาคเรียนในฤดูร้อน
แบบนี้เป็นวิชาชุดเมื่อผ่านการวัดผลภายหลังการอบรมแล้ว การอบรมประเภทนี้มี
ผู้สมัครเข้ารับการอบรมเป็นจำนวนมาก จนเกินกำลังความสามารถที่จะรับเข้าอบรม
ทั้งหมดได้ ต้องกำหนดโควตาให้แก่ทุกจังหวัด และได้เริ่มเปิดการอบรมประเภทนี้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ (ปีการศึกษา ๒๕๐๒) จนถึงปัจจุบัน

การจัก อ.ศ.ร. แบบให้วัดผลแล้วนับเป็นวิชาซุคที่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้จัดการอบรมวิชาซุคปฐมศุค ชุคครูประถม และซุคครูมัธยม ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ กระทรวงศึกษาธิการโดยยกเลิกการอบรมวิชาซุคปฐมศุค และเปลี่ยนซุคครูประถมเป็น ชุค ป.กศ. ฉะนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ คงมีการจัดการอบรม อ.ศ.ร. เฉพาะวิชาซุค ป.กศ. และ ชุค ป.ม. เท่านั้น และได้อบรมวิชาใหม่ ๆ ในซุค ป.กศ. เพิ่มขึ้นอีก ๕ วิชา คือ คณิตศึกษา นาฏศิลป์ เกษตรกรรม บรรณารักษศาสตร์ และวิชาลูกเสือ

วิชาที่เพิ่มขึ้นมาใหม่ ๆ แต่ละวิชาย่อมมีความเป็นมาแตกต่างกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงความเป็นมาของวิชาบรรณารักษศาสตร์แต่เพียงวิชาเดียว คือ

กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาเห็นสมควรจะปรับปรุงงานห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชนให้ดำเนินไปอย่างดี จึงได้มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ป. ๒๔๔/๒๕๐๕ เรื่อง "แจ้งสั่งคณะกรรมการสำรวจและเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียน ประกอบด้วยผู้แทนกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับงานห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน ร่วมกับ ดร. มดรีด เอ. เกลเฟนด (Dr. Morris A. Gelfand) ผู้เชี่ยวชาญห้องสมุดของยูเนสโก ทำการพิจารณาปัญหาอันเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของห้องสมุด และทำข้อเสนอแนะเพื่อจะแก้ไขเป็นแนวทางในการปรับปรุงห้องสมุดทั้ง ๒ ประเภทให้ใหม่ประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ทางการศึกษาอย่างแท้จริง

คณะกรรมการ ชุดนี้ได้ประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๐๕ ณ ห้องประชุมกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกันพิจารณาถึงปัญหาอันเป็นอุปสรรคต่าง ๆ ของการดำเนินงานของห้องสมุด และสรุปรวบรวมข้อเสนอแนะที่จะปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน หลังจากการประชุมครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๐๕

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชนที่คณะกรรมการชุดนี้เสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการครั้งนี้ เฉพาะข้อเสนอนี้เกี่ยวข้องกับปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนมี ๑๑ ข้อ ส่วนข้อแรกมีความสำคัญต่อการริเริ่ม

วิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับฝึกหัดครู สมควรยกมากล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียน

๑. สถานฝึกหัดครูควรได้จัดการสอนและอบรมวิธีการจัดและใช้ห้องสมุด ให้แก่นิสิตและนักเรียนฝึกหัดครูให้มากขึ้นและได้ผลดียิ่งขึ้น

๒. จัดหลักสูตรสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์แก่นิสิตฝึกหัดครู เพื่อให้พร้อมที่จะออกไปทำหน้าที่ครูบรรณารักษ์ใน ๓. กระทรวงศึกษาธิการอาจจัดให้สถาบันการฝึกหัดครูบางแห่ง เช่น วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ซึ่งมีห้องสมุดที่ทันสมัย และเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้พร้อมอยู่แล้ว ดำเนินการในเรื่องนี้ได้

๓. กระทรวงศึกษาธิการร่วมมือกับคุรุสภาจัดให้มีการอบรมวิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ ในภาคฤดูร้อน (หยุดภาคปลายปีการศึกษา) โดยถือผลการอบรมเป็นวิชาชุด

เพื่อพิจารณาปรับปรุงและดำเนินงานห้องสมุดให้ได้ประโยชน์ทางการศึกษา ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสำรวจและเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชนนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งที่ ๕๐๐/๒๕๐๕ แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานห้องสมุดขึ้น มีหน้าที่

สำรวจภาวะความเป็นไปของห้องสมุดในกระทรวงศึกษาธิการ
เสนอแนะในการกำหนดลักษณะและมาตรฐานของห้องสมุด
เสนอความคิดเห็นเพื่อปรับปรุง ส่งเสริม และประสานงาน
ห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พิจารณาหาทางส่งเสริมห้องสมุดด้วยวิธีต่าง ๆ

๕ คณะกรรมการสำรวจและเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดประชาชน ต่อ กระทรวงศึกษาธิการ หน้า ๖ (พิมพ์ครั้งที่ ๓๐๖)

การปฏิบัติงานของคณะกรรมการลูกี้ เริ่มประชุมเจ้าคณะเป็นงานครั้งแรกเมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๐๒ ผลของคณะกรรมการเจ้าคณะในที่นี้จะกล่าวเฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับการเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิชาชุด ป.กศ. และชุด ป.ม. เท่านั้น คือ ผลของการประชุมเรื่องการจัดการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในภาคฤดูร้อน ที่ประชุมเห็นสมควรให้เริ่มอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับ ป.กศ. ตั้งแต่วันที่ ๕.ศ. ๒๕๐๒ โดยขอให้คุรุสภาเป็นเจ้าของเรื่อง ปรากฏว่ามีผู้สมัครเข้ารับการอบรมทั้งสิ้น ๑๖๐ คน

ส่วนวิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ไม่อาจจัดได้ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ เพราะวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับชุด ป.ม. อยู่ในหมวด ก. ซึ่งได้ขอมติให้กรมที่ตองการกฎประเภทนี้จัดการเปิดอบรมวิชาชั้นต้นเอง แต่กรมค้าง ๆ ไม่สามารถจัดดำเนินการได้ เนื่องจากมีปัญหาค่าใช้จ่ายของเรื่องการเงิน ดังนั้นเพื่อขจัดปัญหาเรื่องการเงิน จำต้องเปลี่ยนหลักการ ขอมติให้คุรุสภาจัดการอบรมเทียบระดับ ป.กศ. โดยให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยเป็นผู้นำเรื่องเสนอ คุรุสภาพร้อมทั้งส่งรายชื่อครูบรรณารักษะที่ประสงค์จะขอวิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ระดับ ป.ม. เพื่อขอให้คุรุสภาขออนุมัติจัดการอบรมวิชาดังกล่าวจากกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้รับอนุมัติแล้ว และแก้ปัญหาเรื่องขอเงินที่อบรมได้แล้ว คุรุสภาจึงได้รับเป็นเจ้าของการอบรมวิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ประโยคมัธยมศึกษาในภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ในกรณีที่คุรุสภาได้ขอมติให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการอบรม นับว่าสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในเรื่องการเปิดสอนวิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษา ไม่น้อยทีเดียว^๖

^๖ คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานห้องสมุดของกระทรวงศึกษาธิการ รายงานการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๐๒ - ๔/๒๕๐๒ และครั้งที่ ๑/๒๕๐๓ - ๓/๒๕๐๓ (พิมพ์ต่อฉบับแล้ว)

ในระยะเวลาต่อมาเป็นการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง คือ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ซึ่งเป็นปีแรกที่เปิดจุด ป.บ. นั้น ไม่มีการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุด ป.กศ. แต่ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ มีการอบรมวิชานี้ทั้งจุด ป.กศ. และ จุด ป.ม. ดังตารางที่ ๔ และ ๕ แนวทางสถิติการอบรมเพื่อการศึกษาระหว่างเปิดภาคเรียนในฤดูร้อน (อ.ศ.ร.) ของวิชาที่ทั้ง ๒ ระดับ ดังนี้

ตาราง ๔ สถิติการอบรมเพื่อการศึกษาระหว่างเปิดภาคเรียนในฤดูร้อน วิชาบรรณารักษศาสตร์ จุด ป.กศ.^๕

ปี พ.ศ.	สมัครเข้าอบรม	เข้าสอบ	สอบได้	หมายเหตุ
๒๕๐๖	๑๕๘	๑๕๘	๑๕๖	
๒๕๐๘	๓๕	๓๒	๓๒	

ตาราง ๕ สถิติการอบรมเพื่อการศึกษาระหว่างเปิดภาคเรียนในฤดูร้อน วิชาบรรณารักษศาสตร์ จุด ป.ม.

ปี พ.ศ.	สมัครเข้าอบรม	เข้าสอบ	สอบได้	หมายเหตุ
๒๕๐๗	๓๐๐	๑๘๓	๑๘๖	
๒๕๐๘	๓๐๕	๒๘๘	๒๘๘	

^๕ เอกสารรายงานการประมูณคณะกรรมการอำนวยการสุรสุสภา ประจำปี

สาขาที่ครูสมาธิรับวิชาบรรณารักษศาสตร์ เข้ามาเป็นวิชาหนึ่งของการสอบวิชาชุด

ในการจัดการสอบวิชาชุดนี้กองส่งเสริมวิทยฐานะ กรมการฝึกหัดครูมีหน้าที่จัดดำเนินการโดยจัดให้มีสนามสอบทั่วราชอาณาจักร ซึ่งแบ่งการสอบเป็น ๓ ประเภท คือ

การสอบไล่วิชาชุดครู ป.กศ. หมวด ก.ข. มีทั้งสิ้น ๖ วิชา คือ วิชาครู ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา เปิดรับสมัครสอบคนเคื่อนพลษภาคม และสอบปลายเคื่อนสิงหาคม

การสอบไล่วิชาชุดครู ป.กศ. หมวด ค. ซึ่งมี ๑๒ วิชา คือ ศิลปศึกษา คณิตศึกษา นาฏศิลป์ หัตถศึกษา ชูรกิจ เกษตรกรรม การช่างอุตสาหกรรม คหกรรมศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ อนุภาษาท พลศึกษา และสุขศึกษา เปิดรับสมัครคนเคื่อนกุมภาพันธ์ ทำการสอบคนเคื่อนพลษภาคม

การสอบไล่วิชาชุดครู ป.ม. เปิดสอบทั้งสิ้น ๖ วิชา คือ วิชาครู ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสังคมศาสตร์ รับสมัครสอบคนเคื่อนกันยายน และทำการสอบคนเคื่อนชันวาคมของทุกปี

จากรายละเอียดการสอบไล่วิชาชุดทั้ง ๓ ประเภท จะเห็นได้ว่าวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาหนึ่งในวิชาชุด ป.กศ. หมวด ค. กระทรวงศึกษาธิการยอมรับวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาชุด ป.กศ. ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๐๖ และเป็นผลงานของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ใค้ติดต่อกับกรมการฝึกหัดครูเพื่อขออนุมัติเปิดการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์ ชุด ป.กศ. จากกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ควยต้องการจะส่งเสริมเผยแพร่วิชาบรรณารักษศาสตร์ และอาชีพบรรณารักษเป็นสำคัญ ประกอบกับการสอบนับเป็นวิชาชุดภายหลังการอบรม อ.ศ.ร. ก็ได้เริ่มมีขึ้นแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ (ปีการศึกษา ๒๕๐๕) ฉะนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายที่จะปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียน สมควรที่จะใค้เปิดสอบวิชาบรรณารักษศาสตร์ ชุด ป.กศ. ควบ ควบเหตุผลอันสมควรและเหมาะสมนี้ กระทรวงศึกษาธิการจึงใค้อนุมัติยอมรับวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งในการสอบวิชาชุด ป.กศ. ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๐๖ เป็นต้นมา

นับตั้งแต่ได้เปิดให้มีการสอบเป็นวิชาชุดมาจนบัดนี้ มีผู้สอบวิชาบรรณารักษ-
ศาสตร์ชุด ป. กศ. ได้เป็นจำนวน ๘๖๖ คน ทั้งแจ้งรายละเอียดไว้ในตารางที่ ๖

ตาราง ๖ ผลการสอบไล่วิชาชุด ป. กศ. หมวด ค. ปีการศึกษา ๒๕๐๖ - ๒๕๐๘

วิชาชุด	๒๕๐๖		๒๕๐๗		๒๕๐๘	
	เข้าสอบ	สอบไล่	เข้าสอบ	สอบไล่	เข้าสอบ	สอบไล่
วิชาศิลปศึกษา	๓๑๙	๑๑๖	๑๘๖	๘๓	๑๔๐	๑๑๑
ดนตรีศึกษา	๑๐๑	๓๕	๓๐	๒๐	๑๖	๘
นาฏศิลป์	๘๕	๓๐	๓๘	๓๗	๑๗	๑๔
ทัศนศึกษา	๖๐๗	๓๖๖	๗๐๗	๕๐๐	๓๗๐	๒๑๙
ธุรกิจ	๓๐๓	๔๐	๒๐๓	๒๔	๖๒	๙
เกษตรกรรม	๓๙๑	๒๘๖	๔๙๖	๕๒๗	๕๖๐	๔๔๕
การช่างอุตสาหกรรม	๑๙๕	๑๖๕	๒๔๗	๒๔๒	๑๒๘	๑๒๕
กิจกรรมศาสตร์	๕๙๕	๓๓๙	๘๓๒	๕๙๖	๖๔๔	๔๒๓
บรรณารักษศาสตร์	๑,๑๘๙	๔๘	๑,๔๒๐	๓๖๔	๑,๓๐๖	๔๐๔
อนุภาษา	๖๖๔	๓๓๐	๒,๓๙๕	๑,๕๘๓	๑,๗๘๔	๗๘
พลศึกษา	๖๕๒	๕๕๖	๒,๖๙๙	๒,๑๘๓	๓,๑๔๓	๑,๗๗๖
สุขศึกษา	๑๙,๔๑๗	๑๒,๕๗๘	๑๘,๓๘๖	๔,๕๗๐	๑๗,๐๗๖	๓,๗๘๑
รวม	๒๔,๕๐๓	๑๔,๘๘๙	๒๘,๑๒๙	๑๐,๗๒๙	๒๔,๕๐๓	๗,๓๙๓

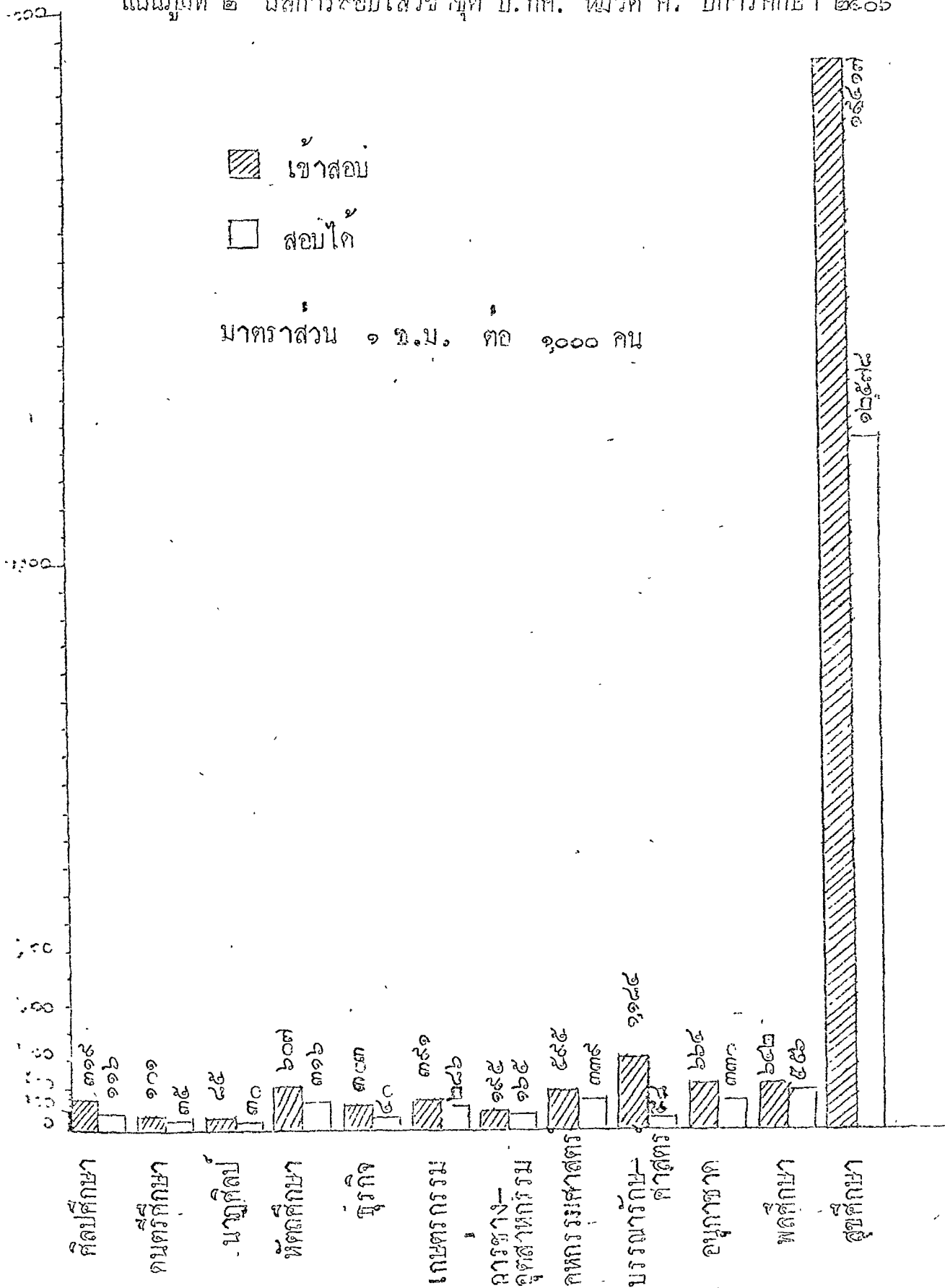
กองส่งเสริมวิทยฐานะ กรมการฝึกหัดครู สถิติการสอบอบรมและการ
ออกประกาศนียบัตร วิชาชุดกรมมัธยม ครุประถม และครูมูล ตั้งแต่ปี ๒๔๙๐ - ๒๕๐๘

แสดงจำนวนผู้เข้าสอบและจำนวนผู้สอบได้ สำหรับปีการศึกษา ๒๕๐๖ - ๒๕๐๘ จากตารางนี้ ปรากฏว่า วิชาบรรณารักษศาสตร์ มีผู้เข้าสอบเป็นจำนวนมากทุกปี ปีการศึกษา ๒๕๐๖ มีจำนวน ๑,๑๘๔ คน ปีการศึกษา ๒๕๐๗ มีจำนวนทวีขึ้นถึง ๑,๘๒๐ คน และในปีการศึกษา ๒๕๐๘ แม้จะลดลงเหลือเพียง ๑,๓๐๖ คนก็ตาม ปริมาณก็ยังสูงกว่าปีการศึกษา ๒๕๐๖ อยู่ถึง ๑๒๖ คน

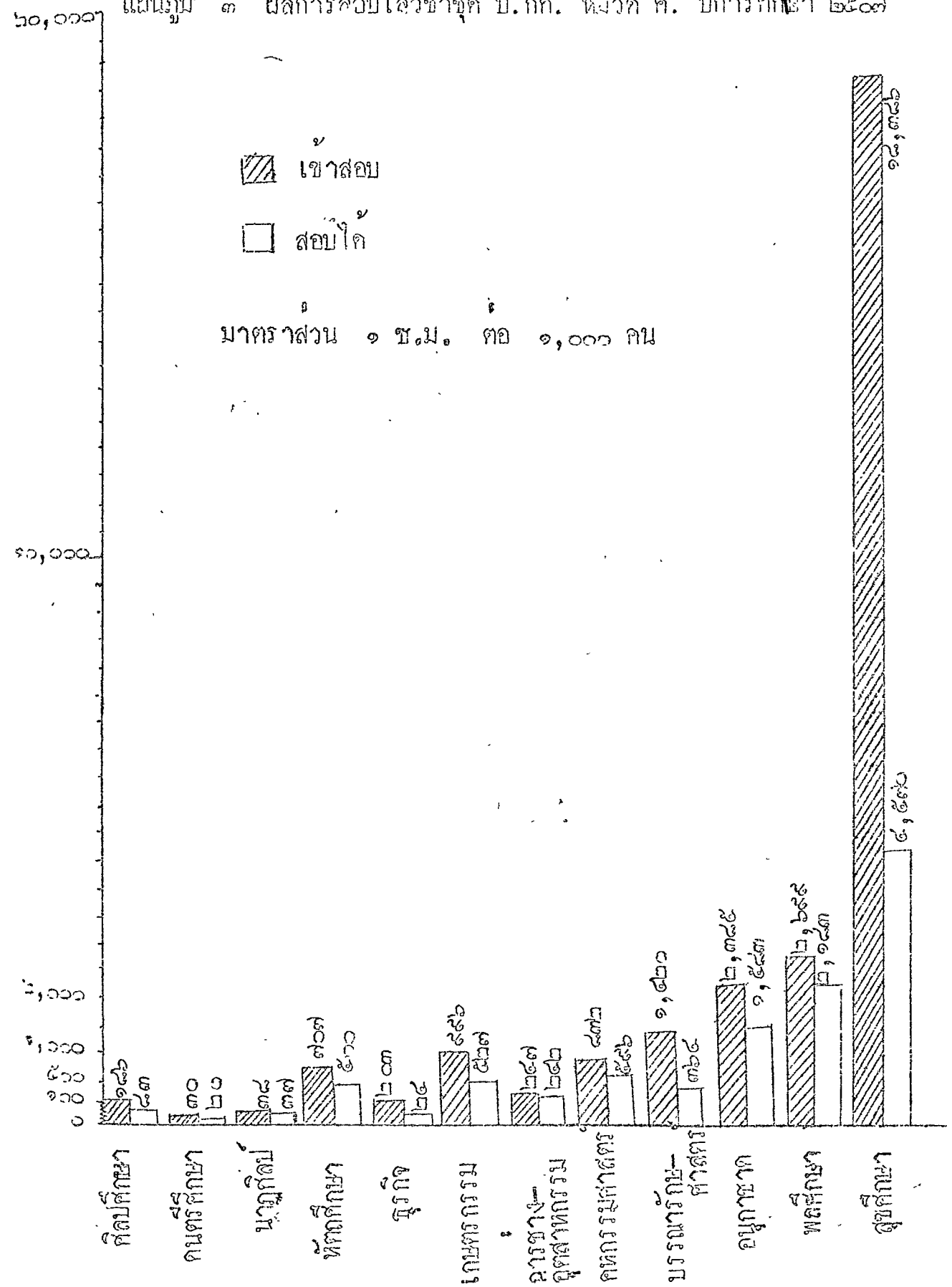
ส่วนผลการสอบ ปีการศึกษา ๒๕๐๖ มีจำนวนผู้สอบได้เพียง ๙๘ คน ปีการศึกษา ๒๕๐๗ สอบได้ถึง ๓๖๔ คน และ ๔๐๔ คน ในปีการศึกษา ๒๕๐๘

ถ้าเปรียบเทียบกับวิชาอื่น ๆ ในชุด ป.กศ. หมวด ค. ทั้ง ๑๒ วิชา จากแผนภูมิที่ ๒ จะเห็นได้ว่า ในปีการศึกษา ๒๕๐๖ วิชาบรรณารักษศาสตร์มีผู้เข้าสอบมีปริมาณสูงเป็นอันดับ ๒ และผลการสอบได้มีปริมาณสูงเป็นอันดับ ๙ จากแผนภูมิที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๐๗ ผู้เข้าสอบมีปริมาณสูงเป็นอันดับ ๔ ผลการสอบได้มีปริมาณสูงเป็นอันดับ ๙ และจากแผนภูมิที่ ๔ ปีการศึกษา ๒๕๐๘ ผู้เข้าสอบมีปริมาณสูงเป็นอันดับ ๔ อีก ส่วนผลการสอบได้เลื่อนขึ้นมาเป็นอันดับ ๕

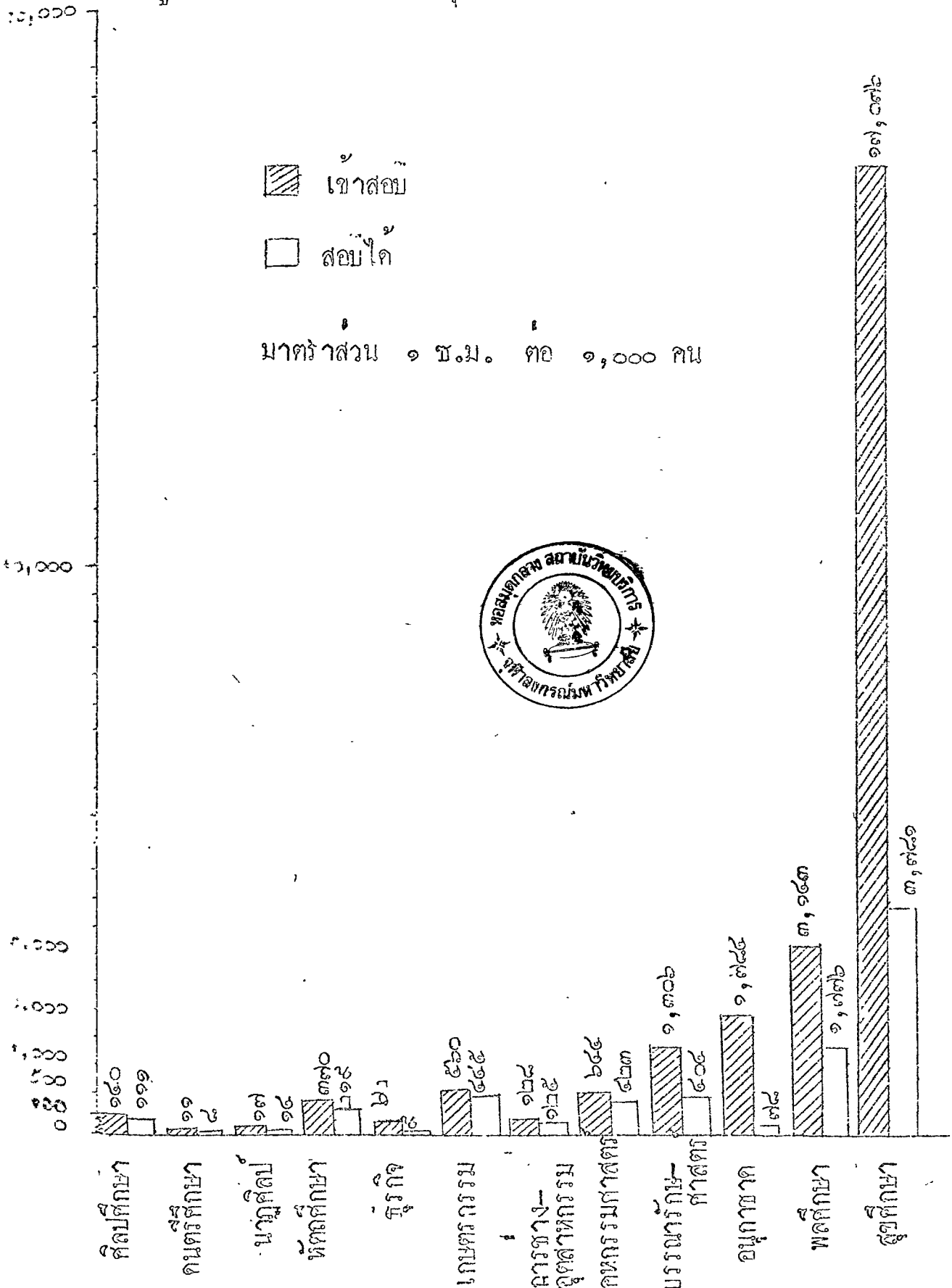
แผนภูมิที่ ๒ ผลการสอบไล่วิชาชุด ป.กศ. หมวด ค. ปีการศึกษา ๒๕๐๖

แผนภูมิ ๓ ผลการควยไลวิชาชุด ป.กศ. หมวด ค. ปีการศึกษา ๒๕๐๓

แผนภูมิ ๔ ผลการสอบไล่วิชาชุด ป.กค. หมวด ค. ปีการศึกษา ๒๕๐๘

ผลการสอบโค่วิชาชุด ป.กศ. หมวด ก. ทุกวิชาถูกเป็นร้อยละจะเห็นได้จากตารางที่ ๗ และจากแผนภูมิที่ ๕ ก. แสดงให้เห็นว่า ในปีการศึกษา ๒๕๐๖ วิทยารณารักษศาสตร์สอบได้ ๘.๒๗ % ซึ่งเป็นอัตราต่ำสุด จากแผนภูมิที่ ๕ ข. แสดงผลในปีการศึกษา ๒๕๐๗ สอบได้อัตราสูงขึ้นเป็น ๒๕.๖๓ % นับว่าเป็นอันดับที่ ๑๐ ส่วนในปีการศึกษา ๒๕๐๘ จากแผนภูมิที่ ๕ ค. อัตราสอบได้สูงขึ้นเป็น ๓๐.๕๓ % เป็นอันดับที่ ๕ ซึ่งสูงกว่าทุก ๆ ปี

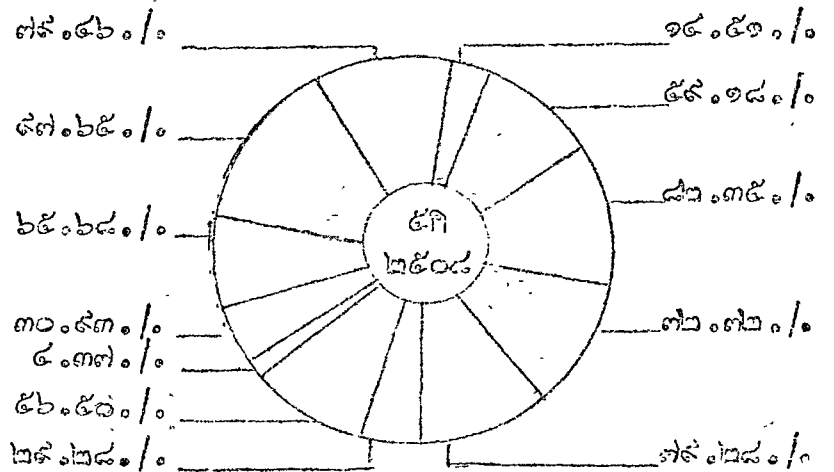
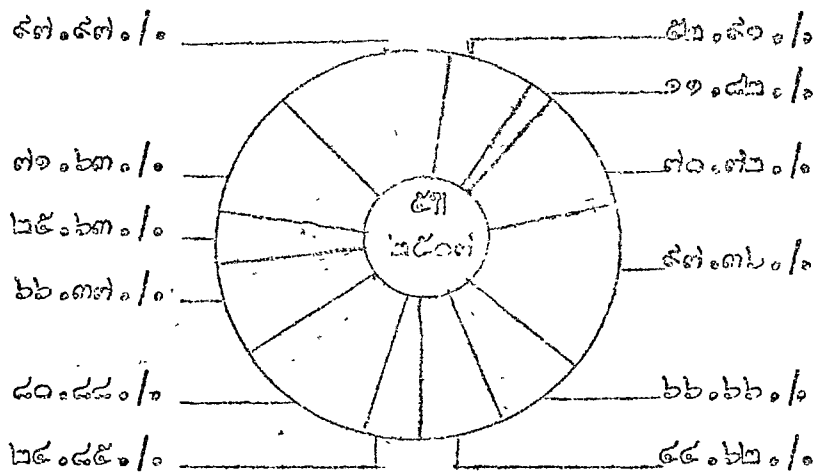
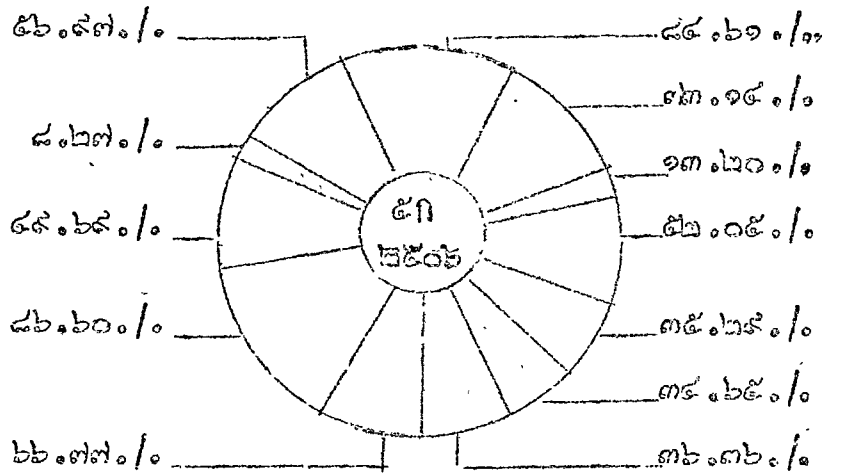
ตาราง ๗ ผลการสอบโค่วิชาชุด ป.กศ. หมวด ก. ถูกเป็นร้อยละ ปีการศึกษา ๒๕๐๖ - ๒๕๐๘

วิชา	๒๕๐๖	๒๕๐๗	๒๕๐๘
วิชาศิลปศึกษา	๓๖.๓๖	๔๔.๖๒	๓๙.๒๘
ดนตรีศึกษา	๓๔.๖๕	๖๖.๖๖	๓๖.๗๒
นาฏศิลป์	๓๕.๒๙	๕๗.๓๖	๔๒.๓๕
ทัศนศึกษา	๕๒.๐๕	๓๐.๗๒	๕๕.๑๘
ธุรกิจ	๑๓.๒๐	๑๑.๘๒	๑๔.๕๑
เกษตรกรรม	๓๓.๑๔	๕๒.๙๑	๓๙.๔๖
การช่างอุตสาหกรรม	๘๔.๖๑	๙๓.๙๗	๙๗.๖๕
คหกรรมศาสตร์	๕๖.๙๗	๓๑.๖๓	๖๕.๖๘
บรรณารักษศาสตร์	๘.๒๗	๒๕.๖๓	๓๐.๕๓
อนุภาษาด	๔๙.๖๙	๖๖.๓๗	๔.๓๗
พลศึกษา	๘๖.๖๐	๘๐.๘๘	๕๖.๕๐
สุขศึกษา	๖๖.๓๗	๒๔.๘๕	๒๙.๒๘

แผนภูมิ ๕ ก. - ค. เปรียบเทียบผลการสอบไต่ถักเป็นอัตราร้อยละ วิชาชุด ป.กศ.

หมวด ค. ปีการศึกษา ๒๕๐๖ - ๒๕๐๘

- ศิลปศึกษา
- คณิตศึกษา
- นาฏศิลป์
- ทัศนศึกษา
- ทูริซึม
- เกษตรกรรม
- การช่างอุตสาหกรรม
- คณิตรวมศาสตร์
- บรรณารักษศาสตร์
- อนุภาษาด
- พลศึกษา
- สุขศึกษา

พิจารณาผลการสอบไล่จากแผนภูมิ ๕ ก. , ๕ ข. และ ๕ ค. ปรากฏ
อย่างเด่นชัดว่า ผลการสอบวิชาบรรณารักษศาสตร์ ชุค ป.กศ. ระยะเวลา ๓ ปี
มานี้ยังไม่เป็นที่พอใจนัก สมควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

ความเป็นมาของวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับ ป.กศ. และ ป.กศ. ชั้นสูง

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับชั้นสูงฉบับแรกประกาศใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๐๐ แต่เนื่องจากได้มีการจัดทำหลักสูตร ป.กศ. ชั้นใหม่ ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๐๒ หลักสูตร ป.กศ. ใหม่เปลี่ยนแปลงจากเดิมมาก มีวิชาให้เรียนมากขึ้นและเนื้อหาวิชาของหลายวิชาที่ซ้ำกับ ป.กศ.ชั้นสูงเดิม (ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๐) จึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตร ป.กศ.ชั้นสูงใหม่เพื่อให้ออกสอดคล้องกับนโยบายของกรมการฝึกหัดครู และสอดคล้องต่อเนื่องกับหลักสูตร ป.กศ. พ.ศ. ๒๕๐๒ ที่กำลังทดลองใช้อยู่ ดังนั้นกรมการฝึกหัดครูเห็นเป็นการสมควรที่จะให้มีการพิจารณาหลักสูตรการฝึกหัดครู เพื่อจะได้ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงได้มีคำสั่งกรมการฝึกหัดครู ที่ กฝ. ๒๗๘/๒๕๐๒ และคำสั่งเพิ่มเติมของกรมการฝึกหัดครู ที่ กฝ. ๑๔๐/๒๕๐๓ เรื่องการแต่งตั้งกรมการพิจารณาหลักสูตรการฝึกหัดครู คณะกรรมการทั้ง ๒ ชุดนี้ไ้ร่วมกันพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร ป.กศ. ชั้นสูง ฉบับที่ ๒ ขึ้น เรียกว่า "หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับชั้นสูง พ.ศ. ๒๕๐๔" ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่จนกระทั่งปัจจุบัน

กรมการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตร กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. ๒๕๐๓
"ตอนที่ ๑ ความมุ่งหมาย" รายงานการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรประกาศนียบัตร
วิชาการศึกษาระดับชั้นสูง หน้า ๑ (พิมพ์ข้อความ)

ในหลักสูตร ป.กศ. ชั้นสูง ปรากฏว่ามีวิชาเลือกเสรีอยู่หลายวิชา วิชา "เลือกเสรี" คือวิชาที่ให้เสรีภาพในการเลือกเรียนใดตามความพอใจหรือตามความถนัด ความมุ่งหมายในการจัดวิชานี้ขึ้นนั้น มุ่งจะส่งเสริมบุคลิกภาพและส่งเสริมความสนใจของผู้เรียนโดยเฉพาะ วิชา "เลือกเสรี" ได้แก่ วิชาเกษตรศาสตร์ วิชาศิลปะ วิชาทัศนศึกษา วิชาคหกรรมศาสตร์ วิชาพลาสมา และวิชาพิเศษอีก ๘ วิชา บรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาพิเศษในวิชาเลือกเสรี และใช้ชื่อวิชาว่า "การจัดและใช้ห้องสมุด" สถานศึกษาใดจะเปิดสอนวิชาไหนบางนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมของครูอาจารย์ที่จะทำการสอน และความสนใจของนักศึกษา ที่จะเลือกเรียนวิชาใดเป็นสำคัญ

ในระยะเริ่มแรกที่ประกาศใช้หลักสูตร ป.กศ. ชั้นสูง นั้น มีวิทยาลัยครู บานสมเด็จ เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์อยู่ก่อนแล้ว วิทยาลัยครูจันทร เกษมใต้ เปิดสอนในปีการศึกษา ๒๕๐๓ วิทยาลัยครู เชียงใหม่ และวิทยาลัยครูสงขลา เปิดสอนในปีการศึกษา ๒๕๐๔

ต่อมาในปีการศึกษา ๒๕๐๕ วิทยาลัยครูอีก ๓ แห่งได้เปิดสอนวิชานี้ คือ วิทยาลัยครูอุดรธานี วิทยาลัยครูเทพสตรี และวิทยาลัยครูสวนสุนันทา

ในปีการศึกษา ๒๕๐๖ วิทยาลัยครูสวนกุหลาบเปิดสอน และวิทยาลัยครูมหาสารคามพยายามจะเปิดสอน แต่นักศึกษาสมัครเรียนเพียง ๔ - ๕ คน จึงระงับไว้ก่อน และเปิดสอนในชั้น ป.กศ. โดยขอแบ่งหน่วยกิตจากวิชาการศึกษา

ในปีการศึกษา ๒๕๐๗ วิทยาลัยครูมหาสารคามเปิดสอนได้เป็นผลสำเร็จ และวิทยาลัยครูพิบูลสงครามก็ได้เปิดสอนในปีเดียวกันนี้

^{๑๐} ผู้ที่ศึกษาอยู่ในสถาบันฝึกหัดครูระดับ ป.กศ. และ ป.กศ. ชั้นสูง เรียกว่า "นักศึกษา"

ส่วนวิทยาลัยครุราชสีมา และวิทยาลัยครูยะลา ได้เปิดสอนในปี
การศึกษา ๒๕๐๘ นี้เอง^{๑๑}

อย่างไรก็ตาม วิทยาลัยครูที่สามารถเปิดทำการสอนได้ ไซ้ว่าจะได้
ทำอย่างมีหลักเกณฑ์แน่นอนและสม่ำเสมอ ปัญหาเกี่ยวกับการขาดหลักสูตร
อาจารย์ผู้สอนต้องวางหลักสูตรขึ้นตามความเห็นชอบ หรือตามนโยบายของสถาบัน
การศึกษา เช่นบางสถาบันสอนหนักไปทางซ่อมหนังสือเพราะมีเครื่องมือและ
อุปกรณ์การซ่อมหนังสือพร้อมอยู่แล้ว ดังเช่นที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
บางแห่งสอนมุ่งให้ทำคู่มือการปฏิบัติงานในห้องสมุด หรือบางแห่งสอนมุ่งให้รู้จักการ
ดำเนินงานในห้องสมุดเล็ก ๆ เพื่อนำไปปฏิบัติได้จริง เมื่อจบการศึกษาแล้ว เป็นต้น

ส่วนการเปิดสอนนั้นจะมากน้อยแค่ไหนก็สุดแต่แต่ละสถาบันจะกำหนดอีกเช่น
กัน บางสถาบันให้โอกาสนักศึกษาเรียนได้มากกว่า ๖ ครั้ง คือ เปิดให้ในห้องสมุด
๑ และห้องสมุด ๒ ผู้ที่จะศึกษาห้องสมุด ๒ ต้องผ่านห้องสมุด ๑ มาก่อน เป็นต้น
หรืออาจเปิดให้สูงกว่านั้นแก่นักศึกษาบางประเภทเป็นพิเศษ เช่นประเภทนักเรียน
ที่เรียนวิชาครุศาสตร์หน่วยกิตที่กำหนดแล้ว แต่คะแนนยังไม่ไต่ถึงเกณฑ์ที่วางไว้
ประเภทนี้จำเป็นต้องเรียนวิชาเพิ่ม และพยายามทำคะแนนให้ได้ระดับคะแนนสูง
เพื่อชดเชยกับคะแนนเดิม วิธีการเช่นนี้เคยมีในวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
และวิทยาลัยครูจันทระเกษม แต่ในปัจจุบันไซ้หลักสูตร ป.กศ. ชั้นสูง พ.ศ. ๒๕๐๘
ว่าบรรณารักษศาสตร์ มีเกณฑ์การให้หน่วยกิตและเวลาศึกษาที่แน่นอน คือ ๒
หน่วยกิต ๒ ชั่วโมง นับว่าหลักสูตรฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ขจัดความไม่สม่ำเสมอเรื่อง
คะแนนและเวลาศึกษาได้ คงเหลือแต่เรื่องหลักสูตร ยังคงไม่มีหลักสูตรที่แน่นอน
เช่นเดิม

นอกจากนั้นปัญหาการขาดแคลนครูอาจารย์ที่ทำการสอน บางสถาบันมี
อาจารย์บรรณารักษ์ทำงานเพียงคนเดียว บางภาคเรียน หรือบางปีการศึกษาต้อง

^{๑๑} จากแบบสอบถามที่ผู้เขียนจัดทำ

สอนวิชาอื่น หรือมีงานจรพินัยที่จะคงทำ จำเป็นต้องงดการสอนเฉพาะภาคเรียน หรือปีการศึกษา นั้น ๆ ทำให้การสอนดำเนินไปไม่สม่ำเสมอเท่าที่ควร

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้อุปสรรคสถาบัน เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ได้ไม่พร้อมกันและได้ไม่สม่ำเสมอ นั้น พอจะสรุปได้ว่าเนื่องมาจากความพร้อมของครูอาจารย์ไม่พอ ความไม่พร้อมของสถานที่ที่เป็นของให้อาจารย์บรรณารักษช่วยสอนวิชาอื่นด้วย ประกอบกับประกาศที่ให้ออกสอนวิชาที่ไม่ได้มีคำชี้แจงรายการสอนของวิชาให้ด้วย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมกระทบกระเทือนถึงสภาพและการดำเนินงานของห้องสมุด ไม่เป็นเครื่องจูงใจให้เด็กศึกษาเกิดความสนใจวิชานี้ จึงกล่าวได้ว่า สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ มีส่วนทำให้สถาบันการศึกษาบางแห่งไม่อาจเปิดการสอนได้

ปัญหาการขาดแคลนครูสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นปัญหาที่สถานศึกษากำลังประสบอยู่ แผนกกรรมการฝึกหัดครูจะพยายามส่งเสริมในวิชาชีพวิชาบรรณารักษศาสตร์ควบคู่กันตาม ปัจจุบันห้องสมุดวิทยาลัยครู ๑๓ แห่ง ยังขาดบรรณารักษที่มีคุณวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์อีก ๑ แห่ง คือ วิทยาลัยครูมหาสารคาม (กำลังศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ต่ออยู่ที่ทางกรมมหาวิทยาลัย) ด้วยเหตุฉะนั้น เมื่อคณะกรรมการสำรวจและเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียน ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ข้อที่ ๑ ในข้อเสนอนั้นมีว่า "สถานฝึกหัดครูควรจัดการสอนและอบรมวิธีการจัดและใช้ห้องสมุดให้แก่ผู้ฝึกหัดครูให้มากขึ้นและได้ผลมากยิ่งขึ้น" ^{๑๒} นั้น แผนกกรรมการฝึกหัดครูได้เพียงแต่มอบให้วิทยาลัยวิชาการศึกษาทั้ง ๓ แห่ง ซึ่งเป็น

^{๑๒} คณะกรรมการสำรวจและเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียน
 และห้องสมุดประชาชน ขอเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนและ
 ห้องสมุดประชาชน ต่อกระทรวงศึกษาธิการ หน้า ๒ (พิงส์อัคส์นา)

สถาบันที่พร้อมทั้งอุปกรณ์และครูอาจารย์ได้เปิดทำการสอนวิชานี้เท่านั้น ยังไม่อาจ
 จักการให้มีการสอนในระดับ ป. กศ. หรือ ป. กศ. ชั้นสูงให้กว้างขวางกว่าที่ทำอยู่
 ได้ แต่ได้พยายามเตรียมการเพื่อการภายหลังด้วยการสนับสนุนให้มีการลาศึกษา
 วิชาบรรณารักษศาสตร์ต่อมากขึ้น ดังเช่นในปีการศึกษา ๒๕๐๕ นี้ กรมการฝึกหัดครู
 ได้มีประกาศกรมการฝึกหัดครูโดยได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการให้ข้าราชการ
 กรมการฝึกหัดครูลาศึกษาต่อวิชาอนุบรรณารักษศาสตร์ ๕ คน อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต
 (สาขามหาบัณฑิต) ๒ คน และประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะวิชา
 บรรณารักษศาสตร์อีก ๓ คน รวมทั้งสิ้น ๑๐ คน นับว่าเป็นจำนวนไม่น้อยทีเดียว
 ซึ่งถ้าจะเปรียบเทียบกับผู้ได้รับอนุมัติให้เข้าศึกษาต่อในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้ว
 วิชาอนุบรรณารักษศาสตร์ มีจำนวนเป็นอันดับสองรองจากวิชาครุศาสตร์มหาบัณฑิต
 ซึ่งได้รับอนุมัติ ๖ คน ส่วนวิชาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขามหาบัณฑิต) (สาขามหาบัณฑิต)
 ได้รับอนุมัติ ๑ คน เท่ากับวิชาอื่น ๆ เช่น อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาอื่น)
 และครุศาสตร์บัณฑิต แต่สรุปแล้วผู้ได้รับอนุมัติให้เข้าศึกษาต่อในจุฬาลงกรณ์มหา
 วิทยาลัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ มีจำนวนรวมกันถึง ๗ คน นับว่าเป็น
 จำนวนสูงสุด และถ้าจะเปรียบเทียบจำนวนผู้ได้รับอนุมัติให้เข้าศึกษาต่อวิชา
 ประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะในวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร สาขา
 วิชาบรรณารักษศาสตร์แม้จะมีจำนวนปานกลาง เป็นอันดับรองจากวิชาโสต -
 ศาสตร์ศึกษา การวัดผลการศึกษา และการแนะแนว แต่ยังมีปริมาณสูงกว่าวิชาอื่น ๆ
 ที่ได้รับอนุมัติสาขาวิชาละ ๒ คนเท่านั้น คือ ภาษาและวรรณคดีไทย ชีววิทยา
 คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์^{๑๓}

^{๑๓} กรมการฝึกหัดครู กำหนดจำนวนข้าราชการกรมการฝึกหัดครูที่จะให้
 ลาไปศึกษาต่อภายในประเทศ พ.ศ. ๒๕๐๕ ประกาศกรมการฝึกหัดครู หน้า ๐
 (พิมพ์อักษรสำเนา)

ในขณะที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์นั้น กรมการฝึกหัดครูได้พิจารณาให้วิชาบรรณารักษศาสตร์เข้าอยู่ในหลักสูตรระดับ ป. กศ. เพราะเท่ากับเป็นการสอนให้นักศึกษาได้รู้จักวิธีการศึกษาค้นคว้าและรู้จักการใช้ห้องสมุดด้วย และเมื่อมีความจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตร ป. กศ. อีกครั้งหนึ่ง จึงพิจารณาบรรจุวิชาบรรณารักษศาสตร์เข้าในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๐๘ (ฉบับปัจจุบัน) ซึ่งประกาศใช้เมื่อปีการศึกษา ๒๕๐๘ ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก. ๔๓/๒๕๐๘ เรื่องให้ใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา

วิชาบรรณารักษศาสตร์ที่ปรากฏในหลักสูตร ป. กศ. พ.ศ. ๒๕๐๘ นี้ เรียกชื่อวิชาว่า "บรรณารักษศาสตร์" มีหลักเกณฑ์การให้คะแนน เวลาเรียน ตลอดจนรายละเอียดยของรายการสอนอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ในปีการศึกษา ๒๕๐๘ บรรดาโรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป. กศ.) ได้เริ่มเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์แทบทุกสถาบัน จะมีเพียงโรงเรียนฝึกหัดครูสกลนครซึ่งเริ่มจะเปิดทำการสอนในปีการศึกษา ๒๕๐๘ นี้เอง สภาพของโรงเรียน สภาพของห้องสมุด และครูอาจารย์ยังไม่พร้อมที่จะทำการสอนวิชานี้ได้ แต่อย่างไรก็ดีคงจะเปิดสอนในปีการศึกษา ๒๕๐๙ แน่แน่นอน เพราะวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาบังคับที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียน

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการฝึกหัดครูนั้น ยังไม่สิ้นสุดเพียงเท่าที่กล่าวมาแล้ว ด้วยเหตุผลที่ว่าหลักสูตรการฝึกหัดครูต้องให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมการฝึกหัดครู และสอดคล้องต่อเนื่องซึ่งกันและกัน ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงย่อมต้องเปลี่ยนทั้ง ๒ ระดับ เมื่อระดับ ป. กศ. เปลี่ยนใช้หลักสูตร ป. กศ. พ.ศ. ๒๕๐๘ แล้ว หลักสูตร ป. กศ. ชั้นสูง จึงควรมีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ด้วย

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ สองสี ชูคีวงค์ ศึกษานิเทศก์เอก กรมการฝึกหัดครู ได้ทราบว่า คณะกรรมการปรับปรุงห้องสมุดกำลังพิจารณาร่างหลักสูตร ป. กศ. ชั้นสูงฉบับใหม่ขึ้น หากยังไม่ได้นำเสนอเพื่อพิจารณาอนุมัติ เพราะยังไม่เสร็จเรียบร้อยดี คาดว่าจะเสร็จทันประกาศใช้ในปีการศึกษา ๒๕๖๐

ความเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร ป. กศ. ชั้นสูง ฉบับใหม่ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับหลักสูตร ป. กศ. พ.ศ. ๒๕๐๘ ที่เห็นได้เด่นชัด คือ ยุบวิชาเลือกเสรี ซึ่งเท่ากับยุบวิชา "การจัดและใช้ห้องสมุด" โดยปริยาย เนื่องจากบรรจุวิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาบังคับในหลักสูตร ป. กศ. พ.ศ. ๒๕๐๘ แล้ว จึงไม่มีในหลักสูตร ป. กศ. ชั้นสูง ฉบับใหม่ ส่วนเรื่องเกี่ยวกับนักศึกษาวิทยาลัยครู จันทรเกษม (ซึ่งเป็นสถาบันฝึกหัดครูแห่งเดียวที่รับผู้มีพื้นความรู้ ม.ศ. ๕ เก่า ศักยภาพในชั้น ป. กศ. ชั้นสูงได้) จะไม่มีความรู้วิชาบรรณารักษศาสตร์เลยนั้น อาจารย์สองสี ชูติวงศ์ ไกรฤกษ์ชี้แจงว่า แต่เดิม เมื่อใช้หลักสูตร ป. กศ. ชั้นสูง พ.ศ. ๒๕๐๔ มีวิชา "การจัดและใช้ห้องสมุด" เป็นวิชาเลือกเสรี นักศึกษาส่วนน้อยเท่านั้นที่เลือกเรียนวิชานี้ เมื่อเทียบกับผลของหลักสูตรใหม่ ส่วนใหญ่จะได้เรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์ เพราะเรียนมาแล้วจากระดับ ป. กศ. มีเพียงส่วนน้อย เท่านั้นที่จะไม่มีโอกาสเรียนวิชานี้ และยังไกรฤกษ์อธิบายว่า ถ้าจะให้วิชาบรรณารักษศาสตร์ เข้าในหลักสูตร ป. กศ. ชั้นสูง ฉบับใหม่ จะต้องให้เป็นวิชาโท คือต้องเรียน ๒๐ หน่วยกิต แต่ไม่อาจทำดังนั้นได้ เพราะปัญหาการขาดอาจารย์บรรณารักษฯ เท่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ สถานศึกษาฝึกหัดครูหลายแห่งยังไม่มีบรรณารักษฯ ที่มีคุณวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์

นอกจากความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับหลักสูตรแล้ว หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ได้จัดสัมมนาบรรณารักษฯ ทั่วประเทศ ของสถานศึกษาฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครู ภายใต้การดำเนินงานของอาจารย์ศรีทอง สีหาพงศ์ ศึกษาพิเศษ เอก กรมการฝึกหัดครู ซึ่งทำหน้าที่ศึกษานิเทศก์ฝ่ายปฏิบัติการห้องสมุด เมื่อวันที่

^{๑๔} เฉพาะนักศึกษาจากวิทยาลัยครูจันทรเกษม ที่มีพื้นความรู้ ม.ศ. ๕

^{๑๕} หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู จากการสัมภาษณ์อาจารย์สองสี ชูติวงศ์ ศึกษาพิเศษ เอก เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘

๒๒ เมษายน ถึงวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๐๘ มีวัตถุประสงค์ตามโครงการสัมมนา
บรรณารักษ์ ของกรมการฝึกหัดครู พ.ศ. ๒๕๐๘ ดังต่อไปนี้

๑. วัตถุประสงค์

๑.๑ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ ที่จะ
ใช้สอนในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ตามหลักสูตรที่ปรับ
ปรุงใหม่ พ.ศ. ๒๕๐๘

๑.๒ เพื่อให้บรรณารักษ์ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการที่
จะสอนและปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการห้องสมุดในสถานศึกษาฝึกหัดครู

๑.๓ เพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ในสถาน
ศึกษาฝึกหัดครู^{๑๒}

ผลของการสัมมนาครั้งนี้ นับว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง เพราะ
บรรณารักษ์ได้มีโอกาสทำความเข้าใจกับหลักสูตรใหม่ ได้ร่วมกันทำการ
วิเคราะห์หลักสูตร เพื่อนำไปเป็นหลักเกณฑ์ในการสอน ทั้งยังได้แนวในการสอน
จากคู่มือการสอนวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งผู้เข้าสัมมนา
ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น นอกจากนี้ยังได้วิธีและหลักเกณฑ์การออกข้อสอบ ตลอดจน
จนช่วยกันออกข้อสอบไว้เป็นตัวอย่างอีกด้วย

เท่าที่กล่าวมาแล้ว แสดงให้เห็นว่าก้าวแรกของวิชาบรรณารักษศาสตร์
ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงนั้น
เริ่มในระยะ ๑๐ ปีนี้เอง ถึงกระนั้นยังได้รับความสนับสนุนและการส่งเสริมไม่

^{๑๒} กรมการฝึกหัดครู หน่วยงานพิเศษ โครงการสัมมนาบรรณารักษ์
ของสถานศึกษาฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครู พ.ศ. ๒๕๐๘ (พิมพ์อักษราเนา)

น้อยที่เกี่ยว เป็นที่คาดหวังว่าเมื่อแก้ปัญหาเรื่องบุคลากร และวัสดุอุปกรณ์การศึกษา
ได้สำเร็จแล้ว วิชาบรรณารักษศาสตร์คงจะรุกหน้าไปได้โดยรวดเร็ว

ความเป็นมาของวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับวิทยาลัยวิชาการศึกษา

วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร

วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ได้รับสถาปนาขึ้นเป็นวิทยาลัยวิชา
การศึกษาขึ้น ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๔๙๗ เป็นสถาบันการศึกษาชั้นปริญญา^{๑๗} ซึ่ง
การศึกษาระดับนี้ย่อมจะขาดห้องสมุดเสียไม่ได้ นิสิตและนักศึกษา^{๑๘} ได้รับการ
แนะนำให้รู้จักการใช้ห้องสมุดด้วยวิธีการจัดให้มีปฐมนิเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๘
เป็นต้นมา

ในปีการศึกษา ๒๕๐๐ เริ่มจัดให้มีหลักสูตรวิชาห้องสมุด เรียกว่าวิชาที่ว่า
Know Your Library^{๒๐} โดยเริ่มให้นิสิตปีที่ ๔ ศึกษาวิชานี้ก่อน มีจุดมุ่งหมาย
ให้รู้จักใช้วัสดุอุปกรณ์ของห้องสมุด และให้นิสิตและนักศึกษาได้คุ้นเคยกับวัสดุอุปกรณ์
และกิจการของห้องสมุดในฐานะผู้ใช้และในฐานะที่จะเป็นครูต่อไปด้วย

วิทยาลัยวิชาการศึกษา มีความตั้งใจมานานแล้วที่จะเปิดการสอนวิชา
บรรณารักษศาสตร์ให้แก่ นิสิตและนักศึกษาด้วย เพราะเคยได้รับคำขอร้องจาก

^{๑๗} ขณะนี้มีชั้นปริญญาตรี ชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะและชั้นปริญญาโท

^{๑๘} นิสิต คือ ผู้ที่ศึกษาในวิทยาลัยวิชาการศึกษา เวลากลางวัน

^{๑๙} นักศึกษา คือ ผู้ที่ศึกษาในวิทยาลัยวิชาการศึกษา เวลาเย็น (Twilight)
และในระหว่างภาคเรียนฤดูร้อน (Summer Course)

^{๒๐} ๑ หน่วยกิต ต่ออัตราเวลาเรียนสัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมง

นิสิตและนักศึกษา และจากแต่สำเนาไว้จำการศึกษาแล้วและได้ไปทำงานของหอสมุดด้วย
 ทั้ง ๆ ที่ยังไม่เคยศึกษาวิชามาก่อน เพื่อสนองความต้องการคานนี้ วิทยาลัย
 วิชาการศึกษาระดับปริญญาตรีจึงได้เปิดสอนและฝึกหัดงานเป็นพิเศษ เรียกว่า Under
 study แก่นิสิตปีที่ ๔ ที่ประสงค์จะทำงานในหอสมุดโรงเรียน ในภาคเรียนสุดท้าย
 แผนการฝึกสอน คิดให้ ๑๕ หน่วยกิต ในปีการศึกษา ๒๕๐๐ มีนักศึกษา
 ประเภทนี้เพียงคนเดียว คือ นายวิญญู ทัมเที่ยง ซึ่งบัดนี้ดำรงตำแหน่งอาจารย์
 ช่วยยบรรณารักษ์ วิทยาลัยวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งหลักสูตร Under Study
 นี้ ต่อมาได้เปิดขึ้นอีกในปีการศึกษา ๒๕๐๓, ๒๕๐๔ และ ๒๕๐๖

นอกจากนั้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ยังมีหลักสูตรพิเศษ เรียก Materials
 in the Field of Education^{๒๑} ให้เฉพาะนิสิตและนักศึกษาปีที่ ๔ วิชาเรียน
 ในชั้นน้อยไป จุดมุ่งหมายเช่นเดียวกับหลักสูตร Know Your Library คือให้
 รู้จักวัสดุอุปกรณ์ ใหญ่จากคุณเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์และกิจการของหอสมุดในฐานะ
 ผู้ใช้หอสมุด และเพื่อเป็นประโยชน์ในการสอน แต่หลักสูตรนี้ละเอียดและกว้างขวาง
 กว่า และมุ่งผลทางการสอนมากกว่า ใหญ่จากแหล่งของวัสดุอุปกรณ์ทุกชนิดและทุก
 วิทยายิ่งขึ้น

ต่อมาในปีการศึกษา ๒๕๐๑ ได้มีระเบียบบังคับให้นิสิตปีที่ ๑ และปีที่ ๓
 ของศึกษาหลักสูตร Know Your Library ทุกคน ส่วนนักศึกษานั้นหากสนใจจะ
 เลือกเรียนก็ได้

ในปีการศึกษา ๒๕๐๕ ซึ่งเป็นปีเดียวกับที่คณะกรรมการสำรวจและเสนอ
 แนะนำเพื่อการปรับปรุงหอสมุดโรงเรียนให้สถาบันฝึกหัดครูจัดหลักสูตรการสอนวิชา
 บรรณารักษศาสตร์แก่นิสิตฝึกหัดครู หลักสูตร Know Your Library ได้เปลี่ยนเป็น
 วิชาบังคับทั้งแก่นิสิตและนักศึกษาระดับปีที่ ๑ และปีที่ ๓ แต่จะเลือกเรียนในเทอม
 ไหนก็ได้

ในเรื่องการเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์นั้น เป็นความประสงค์ของ
 วิทยาลัยวิชาการศึกษาอยู่แล้ว ประกอบกับ คร. นอร์ส เอ. เกลเฟนด์ ผู้
 เชี่ยวชาญห้องสมุดของยูเนสโก ได้เข้ามาทำการสำรวจการพัฒนาการห้องสมุด
 และการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย ได้กล่าวไว้ใน The National
 Library and Library Development and Training in Thailand ว่า วิทยาลัย
 วิชาการศึกษา ประสานมิตร ควรพิจารณาจัดการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์
 เพราะเป็นห้องสมุดที่ทันสมัย และมีเจ้าหน้าที่ที่มีคุณวุฒิพร้อมอยู่แล้ว^{๒๒} ฉะนั้นในโอกาส
 ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ได้ขยายหลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชา
 เฉพาะขึ้นในปีการศึกษา ๒๕๐๗ จึงพิจารณาให้เปิดวิชาบรรณารักษศาสตร์ขึ้นใน
 หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะนี้ด้วย แต่เริ่มเปิดตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๐๘
 หลักสูตร ๑ ปี ต่อจากชั้นปริญญาตรี ผู้จะเข้าศึกษาต้องมีความรู้และคุณสมบัติตาม
 ประกาศของวิทยาลัย เรื่องรับสมัครเข้าเป็นนิสิตประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะ
 ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาเฉพาะชั้นสูง ผู้ที่สอบได้ระดับคะแนน
 ถึง ๓.๕ มีสิทธิเข้าเรียนปริญญาโทต่อไปโดยไม่ต้องสอบคัดเลือกลง

วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เป็นสถาบันที่มีโครงการเปิดสอน
 ถึงชั้นปริญญาเอก แต่ขณะนี้ชั้นสูงเปิดสอนถึงชั้นปริญญาโท และเพียงบางวิชา
 เท่านั้น วิชาบรรณารักษศาสตร์ยังไม่เคยเปิดสอนถึงชั้นปริญญาโทมาก่อน เป็น
 เพียงมีโครงการจะเปิดสอนเท่านั้น ในปีการศึกษา ๒๕๐๘ วิทยาลัยวิชาการศึกษา
 ประสานมิตร จะเปิดสอนชั้นปริญญาโท ทางวิชาการศึกษา (กศ.ม.) หลักสูตร ๒ ปี
 สาขาที่เปิดสอนมีประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษาและการฝึกหัดครู การแนะแนว

^{๒๒} Morris A. Gelfand, "The National Library, and the Library
 Development and Training in Thailand," [Draft Report] United Nations
Educational Scientific and Cultural Organization, Programme of Partici-
ipation in the Activities of Member States (Bangkok, August 1962), p. 37.
 (Mimeographed.)

การวัดผล การศึกษา โสภ - ทัศนศึกษา บรรณาธิกาจารย์ และจิตวิทยาพัฒนาการ
 ผู้สมัครต้องมีพื้นฐานความรู้และคุณสมบัติตามประกาศของวิทยาลัยวิชาการศึกษา เรื่อง
 การรับสมัครเข้าเป็นนิสิตชั้นปริญญาโทปีการศึกษา ๒๕๐๕ นับว่าวิชาบรรณาธิกาจารย์
 ในระดับฝึกหัดครูมีระดับการศึกษาสูงถึงชั้นปริญญาโทแล้วตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๐๔
 เป็นต้นไป^{๒๓}

วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน

วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน เป็นสาขาของวิทยาลัยวิชาการศึกษา
 ประสานมิตร หลักการทั่วไปตลอดจนหลักสูตรเหมือนกับวิทยาลัยวิชาการศึกษา
 ประสานมิตร มีเพียงข้อแตกต่างบางเล็กน้อยเกี่ยวกับเวลา และวิชาที่เปิดสอน
 เท่านั้น

วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน เริ่มเปิดสอนวิชา Know Your Library
 แก่นิสิตปี ๓ ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๐๑ จะเรียนภาคใดก็ได้ ปรกติจะเรียนครบทุก
 ภาควิชาใน ๒ ภาคเรียนทุกปี

ปีการศึกษา ๒๕๐๒ มีหลักสูตรสำหรับนิสิตและนักศึกษาปีที่ ๓ และปีที่ ๔
 เลือกเรียนเป็นพิเศษ คือวิชาเกี่ยวกับหนังสือและวัสดุอุปกรณ์สำหรับเด็ก (Books and
 Materials for Children) และวิชาว่าด้วยห้องสมุดโรงเรียน (School Library)^{๒๔}
 หลักสูตรนี้เปิดถึงปีการศึกษา ๒๕๐๕ เท่านั้น เพราะมีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ขึ้น
 เน้นหนักทางวิชาการมากขึ้น ตัดเครดิตวิชาอื่น ๆ ลงบ้าง ยกเลิกการสอนบางวิชา
 ไปบ้าง

^{๒๓} วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร สัมภาษณ์อาจารย์วิชัย ทัฬหีเยง
 อาจารย์ช่วยบรรณาธิกาจารย์ ห้องสมุดวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร เมื่อ
 วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

^{๒๔} ๓ หน่วยกิต ๓ ชั่วโมง

ในปีการศึกษา ๒๕๐๓ เปิดการศึกษาเวลาเย็น (Twilight) ขึ้น วิชา
นี้เป็นวิชาบังคับ นักศึกษาทุกคนต้องศึกษาภายในภาคแรกของทุกปีการศึกษา^{๒๕}

วิทยาลัยวิชาการศึกษา ปทุมวัน

วิทยาลัยวิชาการศึกษา ปทุมวัน เป็นสาขาของวิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร เช่นกัน เริ่มเปิดสอนวิชา การใช้ห้องสมุด Knows Your Library ตั้ง
แต่ปีการศึกษา ๒๕๐๑ แก่นิติปีที่ ๑ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ปทุมวัน เปิดรับนักศึกษา
ตั้งแต่ปี ๒๕๐๓ แต่ยังไม่มีการสอนวิชานี้แก่นักศึกษา เพิ่งเริ่มจัดเป็นวิชาบังคับ
ตั้งแต่ปี ๒๕๐๘ นี้เอง ส่วนหลักสูตรและวิธีดำเนินการส่วนใหญ่คงเป็นเช่นวิทยาลัย
วิชาการศึกษา ประสานมิตร คงมีข้อแตกต่างเพียงรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ
เท่านั้น

สรุปแล้วจะเห็นว่า การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับสถาบัน
ฝึกหัดครูนั้น วิทยาลัยวิชาการศึกษาดำเนินการไปได้ไกลมาก คาดว่าต่อไปใน
อนาคตการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยวิชาการศึกษา ปทุมวัน และ
บางแสนคงจะขยายการศึกษาให้มีระดับสูงขึ้นไปอีก^{๒๖}

^{๒๕} หน่วยงานนิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู จากการสัมภาษณ์อาจารย์
ถรีทอง สีทาพงศ์ ศึกษาพิเศษเอก (อดีตบรรณารักษะวิทยาลัยวิชาการศึกษา
บางแสน) เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘

^{๒๖} วิทยาลัยวิชาการศึกษา ปทุมวัน จากการสัมภาษณ์อาจารย์ ลมุล
รัตตากร บรรณารักษะ เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘